Het stadhuis van Sint-Gillis is het gemeenschappelijke huis, eenieders paleis en zijn belfort staat symbool voor onze gemeentelijke vrijheden.

DE BURGEMEESTER TIJDENS DE INHULDIGING IN 1904

WWW.STGILLES.BRUSSELS

STADHUIS

SINT-GILLIS

St Gilles Gillis 1060

OVERAL SYMBOLEN

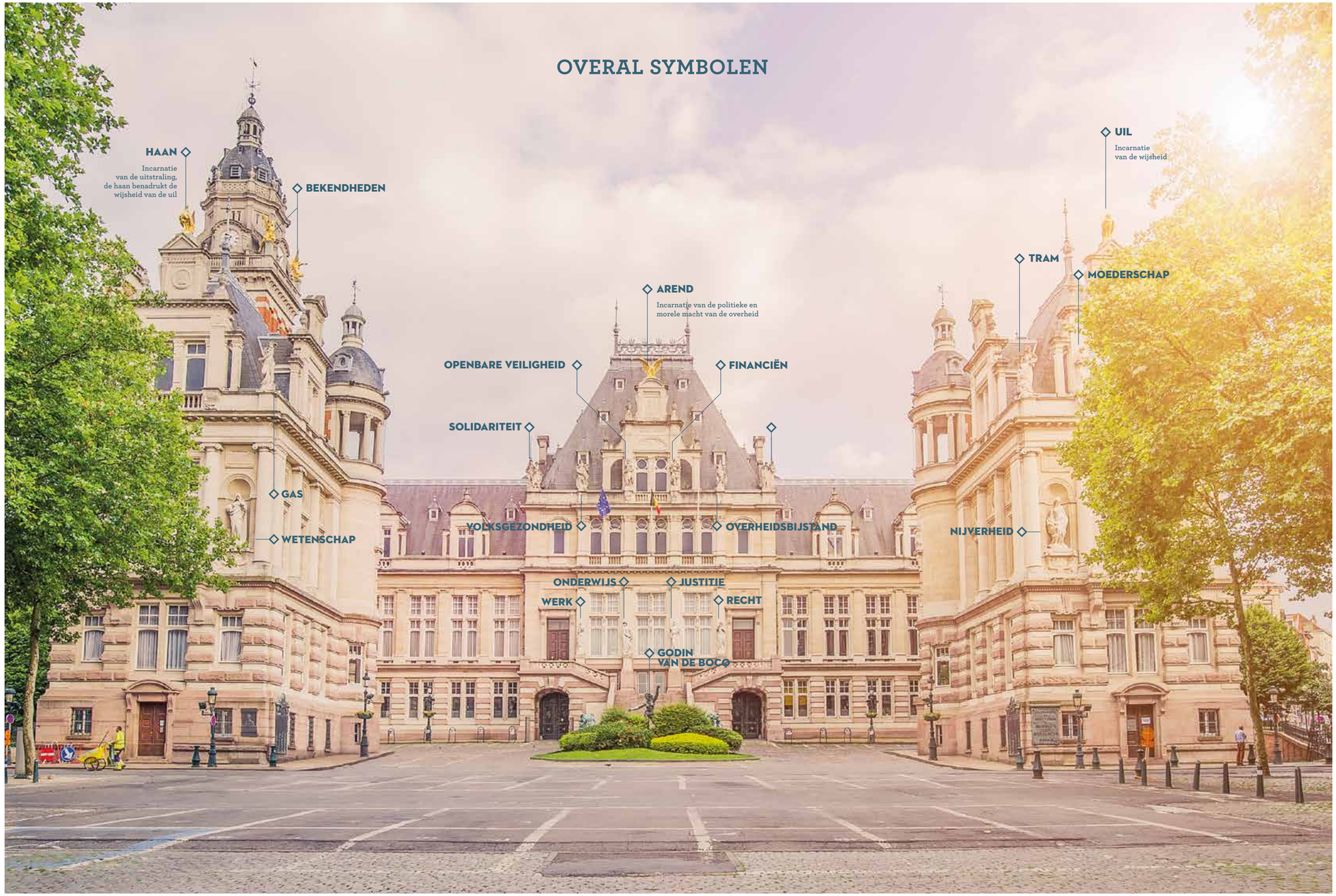

ONDERSCHRIFTEN VAN DE KLEPPEN

1. Illustratie van Khnopff, Trouwzaal
2. Wandverlichting ontworpen door Albert Dumont
3. Eerstesteenlegging Stadhuis
4. Plafond van de Europazaal, schilderwerk van Omer Dierickx
5. Afgerond gevelelement
6. Engel onderaan het horloge, *Bekendheden*
7. Raadzaal
8. Allegorie van de tram
9. *La Volupté*, standbeeld van Jef Lambeaux uit 1891, op het bordes van de eretrap
10. Eretrap in het Stadhuis

TEKST Pierre Dejemeppe
COÖRDINATIE VAN DE BROCHURE Hélène Philippart & Pierre Dejemeppe
VERANTWOORDELIJKE UITGEVER Charles Picqué - Van Meenenplein 39 - 1060 Brussel
GRAFISCHE VORMGEVING Studio*fiftyfifty*
FOTO'S Thomas Vanden Driessche voor Studio*fiftyfifty*
DRUKWERK Paperland
INFORMATIE contact.1060@stgilles.brussels
AFGEDRUKT Juli 2019

Sint-Gillis is altijd al een trekpleister geweest voor tal van architecten en kunstenaars, de bouw van een Stadhuis dat de beschavingsdeugden van kunst, wetenschap en moraal weerspiegelde, lag dan ook voor de hand.

Daarom werd, intussen al meer dan een eeuw geleden, beslist om Sint-Gillis dit schitterende gebouw te schenken, dat we allen zo goed kennen. Tot op vandaag staan we er met open mond naar te kijken. Dit bewijst dat zowel de verkozenen die dit monument hebben gewild, als de architect en de kunstenaars die eraan hebben gewerkt, het bij het rechte eind hadden.

Heel wat inwoners van Sint-Gillis zijn trots op hun stadhuis en voor zij die het voor het eerst betreden, is het telkens opnieuw een aangename verrassing.

CHARLES PICQUÉ,
BURGEMEESTER

Een gemeente van 800 jaar oud

Het gehucht Obbrussel – letterlijk dus op Brussel – is tussen de 7de en 11de eeuw binnen de parochie Vorst ontstaan. In die tijd strekte het grondgebied zich ongeveer uit van de Kappelekerk tot Hoogte 100.

Verschillende fases in de bouw van het Stadhuis zicht vanuit de Jef Lambeauxstraat en de Paul Dejaerlaan

Aan het begin van de 13de eeuw kende het gehucht een sterke economische en demografische groei. In 1216 gaf de abdij van Vorst de inwoners van Obbrussel de toelating, van hun dorp een zelfstandige parochie te maken. Zo is Sint-Gillis ontstaan.

VAN DORP NAAR STAD

Tussen 1840 en 1925 groeide het landelijke dorpje met amper een honderdtal inwoners uit tot een heuse voorstad, met de aanleg van de Charleroisteenweg en van de Louizawijk, en de bouw van het Stadhuis. Door de economische ontwikkelingen in België en Brussel gaat het bevolkingsaantal spectaculair de hoogte in: van 4.000 inwoners in 1846 en 33.000 in 1880 tot zo'n 60.000 in 1910. Op vandaag telt de gemeente 50.000 inwoners.

Aan het einde van de 19de eeuw, was de bevolking dermate gestegen dat ook het aantal diensten moest volgen. Daarom was er een nieuw Stadhuis nodig.

Ambitieuze plannen voor een prestigieus Stadhuis

VICTOR BESME, DE INRICHTER

Door de toename van de bevolking en van de daarmee gepaard gaande diensten, was dringend nood aan een nieuw Stadhuis. Architect en stedenbouwkundige Victor Besme had een structuurplan ontwikkeld voor Brussel, om de randgemeenten via brede invalswegen te verbinden met het stadscentrum. Hij hertekende Sint-Gillis met de ontwikkeling van nieuwe wijken, waaronder de “zuidelijke wijk”. Een eerste stap in de heraanleg van deze wijk was de bouw van de gevangenis van Sint-Gillis tussen 1878 en 1884. Orgelpunt van die heraanleg was de bouw van het statige Stadhuis.

ALBERT DUMONT, DE ARCHITECT

Bouw van het Stadhuis

De Gemeenteraad lanceert in 1896 het idee voor de bouw van een nieuw Stadhuis. In 1898 valt de keuze op het project van architect Albert Dumont. Hij is geboren in 1853, was tegelijk architect en ondernemer, en had de toeristische ontwikkeling van de kust zien aankomen. Albert Dumont bouwde daarom meer dan twee honderd huizen in Middelkerke en kreeg de opdracht een verkavelingsplan voor De Panne uit te tekenen, waar een wijk nog altijd zijn naam draagt. Hij sterft in 1920 in Sint-Gillis.

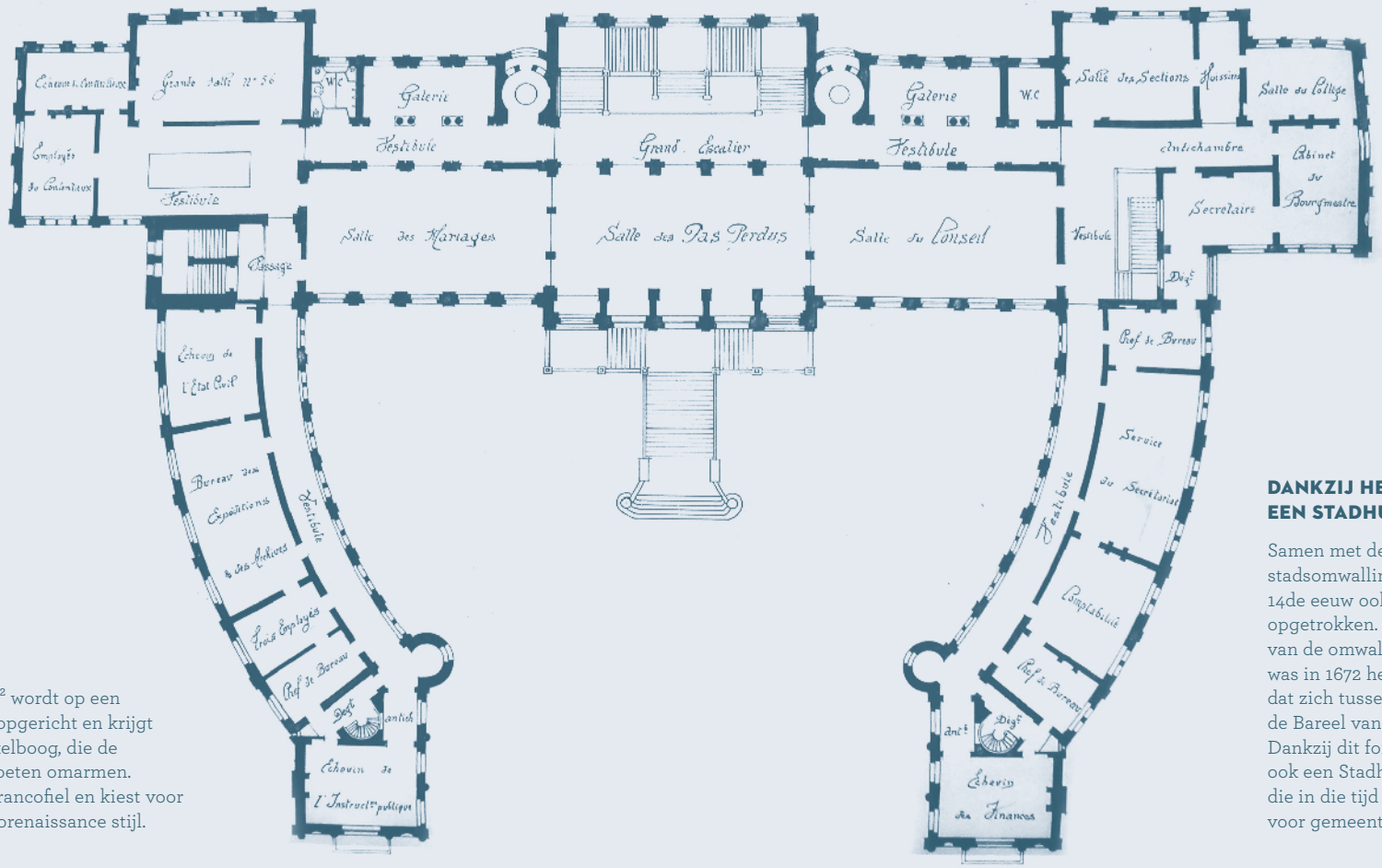

WIST U DAT?

Het gebouw van 4.267 m² wordt op een voormalige zandgroeve opgericht en krijgt twee vleugels in een cirkelboog, die de inwoners als het ware moeten omarmen. Dumont was overtuigd francofiel en kiest voor de weelderige Franse neorenaissance stijl.

DANKZIJ HET FORT EEN STADHUIS

Samen met de tweede stadsomwalling werd in de 14de eeuw ook de Hallepoort opgetrokken. Kroon op het werk van de omwallingen van Brussel was in 1672 het fort Monterey, dat zich tussen het Voorplein en de Bareel van Sint-Gillis bevond. Dankzij dit fort kreeg de gemeente ook een Stadhuis, een benaming die in die tijd enkel was weggelegd voor gemeenten met een fort.

24 JULI 1904

Een feestdag

Op 24 juli 1904 wordt het Stadhuis met veel luister ingehuldigd en de eerste zitting gaat er plechtig aan toe. Die begint in het vroegere gemeentehuis op de hoek van de Fort- en Kerkstraat.

Na hulde te hebben gebracht aan de verschillende overleden gemeenteraadsleden van Sint-Gillis, verklaart de burgemeester officieel de buitengebruikstelling van het gemeentehuis: “Men sluite de deuren! Men strijke de vlaggen!”. Via de Waterlose Steenweg zet de stoet zich onder escorte van een bataljon van de burgerwacht, in beweging richting het nieuwe Stadhuis, langs een erehaag van leerlingen uit alle gemeentescholen. Bij aankomst van de stoet, luidde drie keer trompetgeschal. Architect Albert Dumont stapt het gebouw buiten en overhandigt de sleutels aan de burgemeester, die hem daarop vraagt de deur te openen.

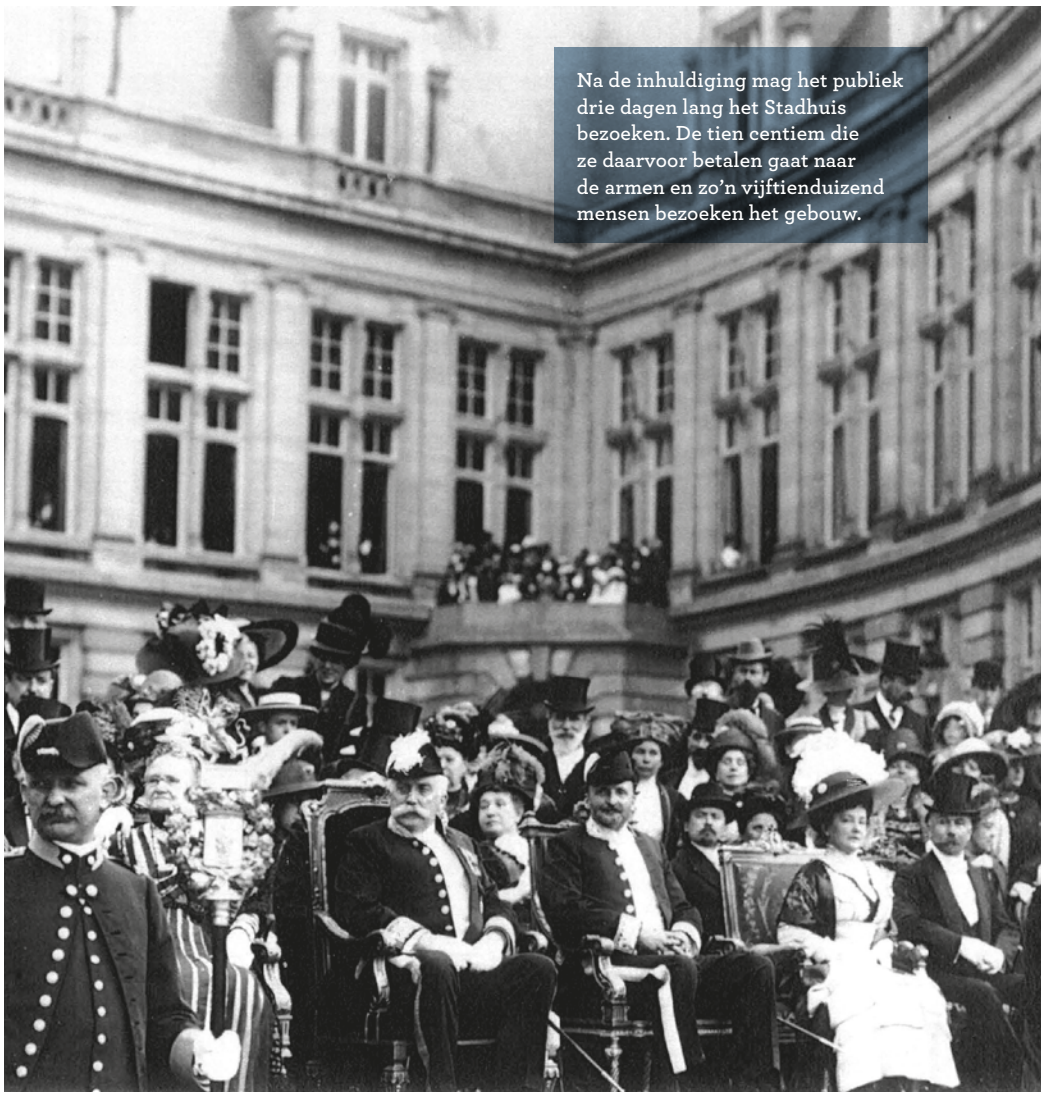

Na de inhuldiging mag het publiek drie dagen lang het Stadhuis bezoeken. De tien centiem die ze daarvoor betalen gaat naar de armen en zo’n vijftienduizend mensen bezoeken het gebouw.

Dat haat en tweedracht er nooit de drempel van mogen overschrijden !

MAURICE VAN MEENEN, BURGEMEESTER, TIJDENS DE INHULDIGING.

Een eerste steen met een geheim

De eerste steen werd gelegd op 2 september 1900 en we zien die nog in de sokkel, rechts van de hoofdingang. Volgens een eeuwenoude traditie, die nog altijd bestaat, werden muntstukken en documenten over de bouw van het Stadhuis in de eerste steen gestoken, een soort tijdscapsule voor de komende generaties dus. Voor het gebouw waren enkel de mooiste materialen goed genoeg. Zo is de buitenkant opgetrokken in roze graniet uit de Vogezen, steen uit Euville en Savonnières, Boomse baksteen en blauwe hardsteen. Voor de binnenkant in gewapend beton werd een revolutionaire techniek gebruikt, waarvoor slechts een minimum hoeveelheid beton nodig was. Zo zijn de gewelven in de Trouwzaal slechts zes centimeter dik.

Tot op vandaag worden heel wat souvenirs van de bouw en de inhuldiging zorgvuldig in het Stadhuis bewaard, zoals een gegraveerde truweel ter herinnering van de eerstesteenlegging op 2 september 1900.

DE GEMEENTE DIE BOUWT EN ONDERWIJST
EUGÈNE BROERMAN - RAADZAAL

Een open boek vol met waarden

Het Stadhuis straalt in al zijn weelderigheid: de slagkracht die de overheid uitstraalt wordt enkel door haar beschermende deugden geëvenaard. Zowel van binnen als van buiten, is het gebouw een uiting van vooruitgang en beschaving.

WIJSHEID EN WETENSCHAP ALS DAM TEGEN ONWETENDHEID

Wijsheid en wetenschap vertalen zich in verschillende thema's: onderwijs, opvoeding, het zoeken naar de waarheid en de studie van de wetenschappen, drijvende kracht achter de vooruitgang. De waarden waar de gemeentelijke mandatarissen achter stonden, krijgen pas hun volle betekenis in het unieke onderwijsnet uit die tijd.

VRIJHEID EN BESCHAVINGSDEUGDEN

'De Welvaart van de gemeente zou worden weergegeven in een fries van 19 meter lang op 2m20 hoog. De fries verwijst naar de welvaart van de gemeente Sint-Gillis, die door veel inspanning en door te zaaien, te oogsten en door vooruitgang te boeken, in een halve eeuw tijd is uitgegroeid van een dorp naar een stad. Vooraan de gemeentestoet zou zich een scène aftekenen waarbij boeren het land bewerken met op de achtergrond een bucolisch zicht van Sint-Gillis in 1840, met de Hallepoort en een kapel als enige monumenten. (...) In de Raadzaal moet de gemeentelijke overheid haar basisopdracht uitvoeren en haar initiatiefrecht uitoefenen.
Het bestaan van de gemeente en haar beschavingsdeugden moeten dus krachtig in de vrijheid worden vertaald.'

EUGÈNE BROERMAN,
ONTWERP VOOR EEN MUURSCHILDERING IN DE RAADZAAL

VOORUITGANG ALS BASIS VOOR BESCHAVING

Het geloof in de deugden van de vooruitgang stroomt door het Stadhuis. Water, gas, elektriciteit en de tram worden op de gevel verheerlijkt als symbolen voor de materiële vooruitgang aan het begin van de 20ste eeuw. Tegelijk is er de verwijzing naar de vier elementen waaruit ons universum is samengesteld: aarde (de tram), lucht (gas), vuur (elektriciteit) en water.

De maatschappij gaat er slechts op vooruit door arbeid, die synoniem staat voor vooruitgang, zolang dit gepaard gaat met eerbiediging van het recht, de rechtvaardigheid en de solidariteit.

De Godin van de Bocq is besteld in 1894, om te vieren dat het toen 25 verjaardag geleden was dat voor het eerst water werd gewonnen in de Bocq, een zijriviertje van de Maas, voor de bevoorrading van Brussel.

Het pronkstuk van het Stadhuis, is het Stadhuis zelf

Grote kunstenaars hebben dit levende museum vorm gegeven, dat als geheel moest aantonen hoe schoonheid de dingen kon transformeren.

EEN GODIN IN DE KELDER

De godin moest bovenop een allegorische sculptuur komen. Uiteindelijk werd het project na hevig protest van de schepenen, die zich verzetten tegen zo'n buitensporige uitgave, afgeblazen en beperkt tot enkel de Godin. Vooraleer het publiek haar kon bewonderen, moest ze eerst lange tijd door het vagevuur in de kelders van de gemeente, waar de weldenkende geesten uit de 19de eeuw haar hadden verbannen, wegens te ongepast! Pas in 1976 zag ze voor het eerst opnieuw het daglicht.

HET HUWELIJK VAN HÉLÈNE, WANDTAPIJT VAN HÉLÈNE EN ISIDORE DE RUDDER - TROUWZAAL

De kracht van de lichtheid

De Trouwzaal verenigt met een vrolijke lichtheid, de weldaden van deze alliantie, tot groot plezier van wat wordt gevierd.

Wie zou er niet vrolijk worden van de kat, als guitige getuige van de geloften die er worden afgelegd ?

48 000 huwelijken afgesloten sinds 1904!

HET HUWELIJK VAN HÉLÈNE, WANDTAPIJT VAN HÉLÈNE EN ISIDORE DE RUDDER – TROUWZAAL

DE KRACHT - ALBERT CIAMBERLANI
HAL VAN DE ERETRAP

DE SCHOONHEID VAN KUNST TER BEVORDERING VAN HARMONIE

Voor de ontwerpers van het Stadhuis moeten kunst en schoonheid 'licht en beschaving doen zegevieren'.

Een pinacotheek 'begin 20ste eeuw'

Het Stadhuis biedt onderdak aan werken van de beste Belgische kunstenaars uit het begin van de 20ste eeuw.

Julien Dillens, Paul Dubois en Victor Rousseau hebben meegewerkt aan de rijke sculptuurdecoratie. Zeer verfijnde interieurversieringen verheerlijken dan weer de gemeentelijke instellingen, haar verwezenlijkingen en imago, met tal van muurschilderingen die de idealistische tendens van het Belgische symbolisme weerspiegelen.

De architecten Cluysenaar, vader en zoon, Jacques de Lalaing en Albert Ciamberlani hebben meegewerkt aan de grote inkomhall, met daarin het borstbeeld van de voormalige burgemeesters van de gemeente.

Eugène Broerman stond in voor de decoratie van de zaal voor de Gemeenteraad, Fernand Khnopff en het echtpaar Rudder namen de Trouwzaal voor hun rekening, terwijl de Europazaal het werk is van Omer Dierickx. Met vooraf een fragment uit de eeuw tussen 1789 en 1889, met name "De intrede van Napoleon in Parijs", door de schilders Alfred Stevens en Henri Gervex, lijkt de zaal Cérès wel een heus museum met werken van de meeste kunstenaars die in de gemeente hebben gewoond. Denken we maar aan André Hennebicq, Jef Lambeaux, Pierre Paulus, Franz Gailliard, Julien Dillens, Jean Robie, André Massonet, Arman Jamar, Géo Bernier, Eugène Broerman of Alfred Cluysenaar. De jonge Nicolas de Staël volgde les aan de Academie van Sint-Gillis en liep vaak langs in het Stadhuis, waar hij samen met zijn leraar instond voor het onderhoud van de werken.

CÉRÈSZAAL

GROOT BORDES NAAR DE 1STE VERDIEPING

HET STADHUIS IS VERDER OOK

Het Stadhuis was tenslotte een locatie waar heel wat films zijn gedraaid, met o.a. Gérard Depardieu, Danny Boon, Kad Merad, Marthe Villalonga, Stéphane De Groodt, Joey Starr, Benoit Magimel, Diane Kruger, Francois-Xavier Demaison, Richard Bohringer of Jeremy Renier...